

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annettua lakia. Muutoksella annettaisiin Suomen viranomaisille toimivalta muuntaa vieraassa valtiossa määrätty kuolemanrangaistus Suomessa täytäntöön pantavaksi vapauteen kohdistuvaksi seuraamukseksi.

Esityksen tavoitteena on mahdollistaa tehokas rikosvastuun toteutuminen myös sellaisissa tilanteissa, joissa Suomen kansalaiselle tai henkilölle, jonka kotipaikka on Suomessa, on vieraassa valtiossa määrätty kuolemanrangaistus eikä sitä voida voimassa olevan sääntelyn perusteella panna Suomessa täytäntöön muuntamalla seuraamus vapauteen kohdistuvaksi seuraamukseksi. Muutoksella ei muilta osin puututtaisi tuomion täytäntöönpanon siirtämisen edellytyksiin tai menettelyyn, vaan tavoitteena on laajentaa lain soveltamisalaa ja selventää viranomaisten toimivaltaa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Asian tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi	3
2.1 Kansallinen lainsäädäntö	3
2.2 Nykytilan arviointi	5
3 Tavoitteet	6
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	6
4.1 Keskeiset ehdotukset	6
4.2 Pääasialliset vaikutukset	7
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	7
4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset	8
4.2.3 Viranomaisvaikutukset	8
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	8
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	8
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	9
6 Lausuntopalaute	10
7 Säännöskohtaiset perustelut	11
8 Lakia alemman asteinen sääntely	12
9 Voimaantulo	12
10 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	12
LAKIEHDOTUS	17
kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta	17
LIITTEET	19
RINNAKKAISTEKSTI	19
kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta	19
ASETUSLUONNOS	22
kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun asetuksen muuttamisesta	22

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Asian tausta

Oikeusministeriössä on selvitetty julkisuudessa käydyn keskustelun seurauksena esille noussutta kysymystä siitä, onko lainsäädäntöä vieraassa valtiossa tuomitun seuraamuksen täytäntöönpanon siirtämisestä Suomeen perusteltua ja mahdollista muuttaa niin, että vieraassa valtiossa tuomittu kuolemanrangaistus voitaisiin muuntaa Suomessa täytäntöön pantavaksi vapautteen kohdistuvaksi seuraamukseksi.

Tuomioiden täytäntöönpanon siirtämistä koskeva kansallinen lainsäädäntö rajoittuu tällä hetkellä tilanteisiin, joissa on kyse vapausrangaistuksen, menettämisseuraamuksen tai tahdosta riippumattoman psykiatrisen hoitoseuraamuksen täytäntöönpanon siirtämisestä. Kuolemanrangaistusta ei siis voida nykyisen lainsäädännön nojalla Suomessa muuntaa täällä täytäntöön pantavaksi seuraamukseksi kuten vapausrangaistukseksi. Siten edellytyksenä tuomion täytäntöönpanolle Suomessa tällaisessa tilanteessa on, että tuomion antanut valtio muuntaa sen ensin Suomen lainsäädännön tunnistamaksi vapausrangaistukseksi, minkä jälkeen edellä tarkoitettu kansallinen lainsäädäntö voi soveltua.

Toisessa valtiossa määrättyjen seuraamusten täytäntöönpanon siirtoa käsiteltäessä tulee huomioida perus- ja ihmisoikeudet sekä oikeusvaltion periaatteiden kunnioittaminen. Kuolemanrangaistus, kidutus ja muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu on Suomen perustuslaissa ja Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa kielletty. Ulkomaalaista ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Suomi on myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen osapuoli ja ratifioinut kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 2. lisäpöytäkirjan kuolemanrangaistuksen poistamisesta (SopS 49/1991). Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2003 voimaan tullut 13. pöytäkirja kieltää kuolemanrangaistuksen kaikissa tilanteissa. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artiklan mukaan jokaisen oikeus elämään on suojattava laissa.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmistelu virkатыönä oikeusministeriössä. Hallituksen esityksen luonnoksesta järjestettiin lausuntokierros 13.1.2025 – 24.2.2025. Luonnosta koskevat lausunnot ja muut hankkeen valmisteluasiakirjat ovat saatavilla oikeusministeriön verkkosivustolta ja valtioneuvoston verkkosivustolta tunnuksella OM163:00/2023.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Kansallinen lainsäädäntö

Laki kansainvälisestä yhteistoiminnasta vapausrangaistusten täytäntöönpanossa (21/1987) tuli voimaan vuonna 1987. Lailla mahdollistettiin Suomen liittyminen Strasbourgissa vuonna 1983 tehtyyn tuomitujen siirtämistä koskevaan yleissopimukseen (SopS 13/1987). Laissa säädettiin alun perin vieraassa vain valtiossa määrätyn vapausrangaistuksen täytäntöönpanosta Suomessa ja Suomessa tuomitun vankeusrangaistuksen jättämisestä täytäntöön pantavaksi vieraassa valtiossa. Vuonna 1994 lakia täydennettiin siten, että lakiin otettiin säännökset myös vieraassa valtiossa määrätyn menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta Suomessa sekä Suomessa

tuomitun menettämisseuraamuksen jättämisestä täytäntöönpantavaksi vieraassa valtiossa. Lain nimike muutettiin samalla laiksi kansanvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa.

Lain soveltamisalaa laajennettiin viimeisimmän kerran vuonna 2010 ottamalla lakiin säännökset vieraassa valtiossa rangaistukseen tuomitsematta jätetyn tahdosta riippumattoman hoitoseuraamuksen täytäntöönpanon järjestämisestä Suomessa ja Suomessa määrätyn hoitoseuraamuksen jättämisestä täytäntöönpantavaksi vieraassa valtiossa.

Lain 1 §:n 1 momentin mukaan lain säännösten mukaisesti voidaan vieraan valtion tuomioistuimen määräämä vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus ja menettämisseuraamus panna täytäntöön Suomessa ja Suomen tuomioistuimen tuomitsema vankeusrangaistus ja menettämisseuraamus jättää täytäntöönpantavaksi vieraassa valtiossa.

Pykälän 2 momentin mukaan lain säännösten mukaisesti myös vieraassa valtiossa rangaistukseen tuomitsematta jätetylle määrätty tahdosta riippumaton psykiatrinen sairaalahoido (*hoitoseuraamus*) voidaan panna täytäntöön Suomessa ja Suomessa määrätty hoitoseuraamus jättää pantavaksi täytäntöön vieraassa valtiossa. Hoitoseuraamuksen kansainvälisestä täytäntöönpanosta säädetään lisäksi mielenterveyslaissa (1116/1990).

Vieraassa valtiossa määrätyn seuraamuksen täytäntöönpanon edellytyksistä Suomessa säädetään lain 3 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan seuraamus, jonka vieraan valtion tuomioistuin on määrännyt, saadaan panna täytäntöön Suomessa, jos: 1) tuomio on saanut lainvoiman ja se on täytäntöönpanokelpoinen siinä valtiossa, missä se on annettu; 2) teko, josta seuraamus on määrätty, on tai olisi Suomessa vastaavissa olosuhteissa tehtynä Suomen lain mukaan rikos taikka on rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 3 §:ssä tarkoitettu teko; ja 3) valtio, jossa seuraamus on määrätty, on sitä pyytänyt tai siihen suostunut.

Vapaudenmenetystä tarkoittavan seuraamuksen osalta myös seuraavien lain 3 §:n 2 momentin mukaisten edellytysten tulee täytyä, jotta seuraamus voidaan panna täytäntöön Suomessa. Tuomitun on oltava Suomen kansalainen tai hänellä on oltava kotipaikkansa Suomessa ja tuomitun tulee suostua seuraamuksen täytäntöönpanoon Suomessa. Vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus voidaan kuitenkin panna täytäntöön Suomessa ilman tuomitun suostumusta, jos: 1) tuomittu Suomeen pakenemalla tai muuten Suomessa karttaa seuraamuksen täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanon jatkamista; tai 2) seuraamukseen tai siitä johtuvaan lainvoimaiseen hallinnolliseen päätökseen sisältyy määräys karkottamisesta tai muusta toimenpiteestä, jonka seurauksena tuomitun ei vankilasta vapautumisensa jälkeen sallita jäävän sen valtion alueelle, jossa seuraamus on määrätty. Vieraassa valtiossa määrättyä seuraamusta ei saa kuitenkaan panna Suomessa täytäntöön, jos syyte siitä rikoksesta, josta seuraamus on määrätty, tai menettämisseuraamuksen osalta erikseen ajettu kanne on täällä vireillä tai asia on lainvoimaisella tuomiolla ratkaistu taikka jos valtakunnansyyttäjä on määrännyt syytteen nostettavaksi tuosta rikoksesta.

Vieraassa valtiossa määrätyn seuraamuksen täytäntöönpanosta päättää oikeusministeriö ja oikeusministeriö voi pyytää vieraalta valtiolta, että siellä määrätty seuraamus saadaan panna Suomessa täytäntöön.

Kun vieraassa valtiossa määrätyn seuraamuksen täytäntöönpano määrätään tapahtuvaksi Suomessa, oikeusministeriön on joko noudattaen mitä lain 7 §:ssä on säädetty annettava tarpeelliset määräykset täytäntöönpanosta (*täytäntöönpanon jatkaminen*) tai ryhdyttävä toimenpiteisiin vieraassa valtiossa määrätyn seuraamuksen muuntamiseksi Suomessa

täytäntöönpantavaksi seuraamukseksi siten kuin lain 8–14 §:ssä on säädetty (*seuraamuksen muuntaminen*).

Seuraamusta muunnettaessa tuomioistuimen on vähennettävä rangaistuksesta se aika, jonka tuomittu on täällä ja vieraassa valtiossa rikoksen johdosta ollut vapautensa menettäneenä.

Muuntamista koskevassa asiassa ei saa tutkia, onko tuomittu syyllistynyt siihen rikokseen, josta seuraamus on määrätty vieraassa valtiossa. Tuomitun syyllisyyttä ei siis voida sisällöllisesti käsitellä ja arvioida uudelleen, vaan muuntaminen tehdään tuomiovaltion toimittamien tietojen perusteella.

2.2 Nykytilan arviointi

Suomen voimassa oleva lainsäädäntö ei mahdollista muun kuin vapaudenmenetystä tarkoittavan seuraamuksen, menettämis-seuraamuksen tai lain tarkoittaman hoitoseuraamuksen muuntamista täytäntöönpantavaksi Suomessa seuraamuksen muuntamista koskevien säännösten mukaisesti.

Seuraamuksen muuntamista on käytettävä täytäntöönpanon jatkamisen asemesta silloin, kun asianomaisessa vieraassa valtiossa määrätty seuraamus siinä määrin poikkeaa Suomen lain mukaisesta vankeusrangaistuksesta, että täytäntöönpanon jatkaminen ei tule kysymykseen tai jos asianomainen vieras valtio sitä edellyttää (HE 81/1986). Kuolemanrangaistuksen voidaan katsoa kuuluvan seuraamuksen muuntamisen soveltamisalaan, kun seuraamus poikkeaa Suomen lainsäädännön mukaisesta vankeusrangaistuksesta niin, ettei sitä voida sellaisenaan panna Suomessa täytäntöön.

Rikosvastuun tehokkaan ja oikeudenmukaisen toteutumisen kannalta voidaan pitää tarkoituksenmukaisena lainsäädännön muuttamista niin, että se mahdollistaisi myös toisessa valtiossa määrätyn kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanon siirtämisen ja muuntamisen Suomen lainsäädännön mukaan täytäntöönpantavaksi vapauteen kohdistuvaksi seuraamukseksi. Tarkoituksenmukaista olisi myös, että edellytyksenä täytäntöönpanon siirtämiselle ei olisi kyseisen toisen valtion tätä edeltävä seuraamuksen muuntaminen ja erikseen siihen liittyvä valtioiden välinen yhteydenpito. Muutoksen myötä kuolemanrangaistukseen tuomitun Suomen kansalaisen tai henkilön, jonka kotipaikan katsotaan olevan Suomessa, seuraamuksen muuntoasiaa olisi mahdollista käsitellä täytäntöönpanon siirron edellytysten täytyessä lain mukaisessa menettelyssä ja seuraamuksen muuntaminen Suomessa olisi mahdollista. Nykysäätely voi myös harvinaisissa tapauksissa johtaa siihen, että kuolemanrangaistukseen tuomittu Suomen kansalainen tai Suomessa kotipaikkansa omaava henkilö, joka pakoilee rangaistuksen täytäntöönpanoa, välttyy kokonaan rangaistukselta, vaikka kyseessä olisi vakava Suomessakin rangaistavaksi katsottava teko kuten murha, koska toisessa valtiossa määrättyä kuolemanrangaistusta ei voida muuntaa Suomen lainsäädännön mukaiseksi seuraamukseksi eikä henkilöä palauttaa tuomiovaltioon.

Vapauteen kohdistuvan seuraamuksen täytäntöönpanon karttamis- tai pakenemistilanteilla tarkoitetaan esimerkiksi vankilasta paennutta tuomittua tai sellaista vapaana olevaa tuomittua, joka ei ole vielä aloittanut seuraamuksen suorittamista. Säännös soveltuu vapausrangaistusten osalta sellaisiin tapauksiin, jossa tuomittu on paennut Suomeen nimenomaisesti rangaistuksen täytäntöönpanolta välttyäkseen, mutta myös sellaisissa tilanteissa, joissa tuomitulla ei vielä ollut Suomeen saapuessaan täytäntöönpanon karttamistarkoitusta, mutta Suomessa oleskelun aikana täytäntöönpanolta välttyäkseen päättää olla antamatta suostumustaan täytäntöönpanon siirtoon. (HE 1/2001 vp, s. 15).

Seuraamuksen täytäntöönpanon siirtämisen yksi keskeisistä edellytyksistä on, että teko, josta seuraamus on määrätty, on tai olisi Suomessa vastaavissa olosuhteissa tehtynä Suomen lain mukaan rikos (*kaksoisrangaistavuuden vaatimus*). Lain soveltamisalan laajennus ei siis loisi riskiä siitä, että Suomessa täytäntöönpantaisiin seuraamus sellaisesta teosta, joka ei olisi Suomessa rikosoikeudellisesti rangaistavaa. Seuraamuksen muuntaminen tapahtuisi voimassa olevaa lakia vastaavasti Suomen laissa vastaavasta rikoksesta säädetyksi rangaistukseksi, kuten on voimassa olevan lain mukaisesti myös vapausrangaistusten osalta. Oikeusministeriössä tulee arvioitavaksi täytäntöönpanon siirron ja muuntamisen edellytysten yhteydessä myös oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutuminen, ja tarvittaessa menettelystä voidaan pyytää tuomiovaltiolta lisäselvitystä. Muuntamisasiat ratkaistaan aina tuomioistuimen päätöksellä, jossa myös lopullinen arviointi muuntamisen mahdollisuudesta tapahtuu. Arviointi täytäntöönpanon siirtämisen ja muuntamisen edellytysten täyttymisestä sekä yhteydenpito vieraaseen valtioon tapahtuisi siis nykytilaa ja menettelyä vastaavasti ensin oikeusministeriössä, jonka esittämänä asia etenisi syyttäjän syyteharkinnan kautta käräjäoikeuden ratkaistavaksi.

Vieraassa valtiossa annetun tuomion siirtoa koskeissa asioissa käytännössä haasteena kuitenkin on yhteydenpito vieraan valtion kanssa, tuomion täytäntöönpanon siirtoa varten tarvittavien tietojen saaminen ja näiden vuoksi erityisesti siirtoprosessien pitkä kesto. Tuomion täytäntöönpanon siirtoa koskeissa asioissa tulee muun muassa selvittää lain 9 §:ssä tarkoitettu aika, jonka tuomittu on ollut vieraassa valtiossa vapautensa menettäneenä ja joka tulee vähennettäväksi rangaistuksesta. Täytäntöönpanon siirtoa koskeissa asioissa ei saa tutkia, onko tuomittu syyllistynyt siihen rikokseen, josta seuraamus on määrätty. Asiaa ei siis voida käsitellä enää muilta osin kuin täytäntöönpanon siirtämisasiana. Menettely vaatii siis laajaa yhteydenpitoa tuomiovaltion kanssa sekä tuomiota koskevien tarpeellisten tietojen ja aineiston saamista tuomiovaltiolta. Näin ollen myös vieraassa valtiossa käydyn oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuuden selvittäminen voi olla haastavaa tai jopa mahdotonta. Lisäksi saadun selvityksen luotettavuutta ei kyetä aina arvioimaan. Tällaiset epävarmuustekijät voivat lopulta myös muodostaa esteen täytäntöönpanon siirron ja muuntamisen toteuttamiselle. Nämä käytännön haasteet koskevat kuitenkin myös nykyisen lainsäädännön mukaan siirrettävien seuraamusten täytäntöönpanoa, erityisesti käsiteltäessä Euroopan unionin ulkopuolisten valtioissa määrätyn seuraamuksen täytäntöönpanon siirtoa.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on mahdollistaa tehokas ja oikeudenmukainen rikosvastuun toteutuminen myös sellaisissa tilanteissa, joissa Suomen kansalaiselle tai henkilölle, jonka kotipaikka on Suomessa, on vieraassa valtiossa määrätty kuolemanrangaistus eikä sitä voida sellaisenaan muuntaa Suomessa täytäntöön pantavaksi seuraamukseksi.

Muutoksella ei muilta osin puututtaisi tuomion täytäntöönpanon siirtämisen edellytyksiin tai menettelyyn, vaan tavoitteena on laajentaa lain soveltamisalaa ja selvittää viranomaisten toimivaltaa.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa siten, että Suomen viranomaisille annettaisiin lain nojalla toimivalta siirtää vieraassa valtiossa määrätyn kuolemanrangaistuksen täytäntöönpano ja muuntaa kuolemanrangaistus Suomessa täytäntöön pantavaksi vapautteen kohdistuvaksi seuraamukseksi.

Voimassa olevan lainsäädännön soveltamisalaa laajennettaisiin siten, että vieraan valtion tuomioistuimen määräämän vapaudenmenetystä tarkoittavan seuraamuksen, menettämisseuraamuksen ja rangaistukseen tuomitsematta jätetylle määrätyn tahdosta riippumattoman hoitoseuraamuksen lisäksi Suomessa voitaisiin seuraamuksen muuntamisen kautta panna täytäntöön kansallisen lainsäädännön mukaisesti seuraamus rikollisesta teosta, josta on vieraassa valtiossa määrätty kuolemanrangaistus.

Muutoksessa olisi kyse vieraassa valtiossa määrätyn tietyn seuraamuslajin, eli kuolemanrangaistuksen, täytäntöönpanon siirtämisen ja muuntamisen mahdollistamisesta prosessuaalisesti. Kyse ei siis ole oikeudellisesti rangaistuksen määräämisestä, vaan vieraassa valtiossa määrätyn seuraamuksen täytäntöönpanotoimien mahdollistamisesta Suomessa. Muutoksen tarkoituksena on luoda sääntely tilanteisiin, joissa seuraamuksen täytäntöönpanon siirtäminen ja muuntaminen eivät tällä hetkellä ole mahdollisia puuttuvan sääntelyn vuoksi. Siirtoasiaa käsiteltäessä arvioitaisiin nykyisellä tavalla, onko tuomiovaltiosta saatu riittävä selvitys muun muassa oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä ja tarvittavat tiedot täytäntöönpanon siirron toteuttamiseksi ja seuraamuksen muuntamiseksi.

Tuomitun tulisi olla Suomen kansalainen tai hänen kotipaikkansa tulisi olla Suomessa. Tuomitun suostumus olisi edelleen pääsääntöisenä edellytyksenä täytäntöönpanon siirrolle myös kuolemanrangaistustilanteissa. Kuitenkin nykyistä sääntelyä vastaavasti, jos tuomittu Suomeen pakenemalla tai muuten Suomessa karttaa seuraamuksen täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanon jatkamista, voitaisiin täytäntöönpano Suomessa toteuttaa ilman tuomitun suostumusta. Kuolemanrangaistukseen tuomitua ei voida ehdottoman palautuskiellon vuoksi palauttaa tuomiovaltioon eikä seuraamuksen karttamistilanteessa tuomitun suostumusta muuntamiselle luonnollisesti myöskään saada. Kuolemanrangaistustilanteissa pakenemista ja karttamista koskevaa säännöstä tulisi siis arvioida vapausrangaistuksia vastaavalla tavalla ja seuraamus olisi mahdollista muuntaa muiden edellytysten täytyttyä ilman tuomitun suostumusta. Tuomitun suostumusta muuntamiselle ei tarvittaisi, jos hän esimerkiksi vankilasta pakenemalla karttaa täytäntöönpanoa tai saapuu Suomeen täytäntöönpanon karttamistarkoituksessa ennen vangitsemista vieraassa valtiossa. Henkilön ollessa lainvoimaisesti tuomittu sellaisesti teosta, joka myös Suomessa on rikosoikeudellisesti rangaistavaa, on rikosvastuun oikeudenmukaiseksi toteuttamiseksi perusteltua, että rangaistuksen muuntaminen tehdään mahdolliseksi, jos lain mukaiset edellytykset täyttyvät.

Myös seuraamuksen määränneen valtion pyyntö tai suostumus olisi edellytyksenä kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanon siirrolle ja muuntamiselle, kuten on nykyisenkin soveltamisalan mukaisissa tilanteissa. Seuraamuksen määrännyt valtio siis hyväksyisi pyynnöllään tai suostumuksellaan seuraamuksen täytäntöönpanon siirron ja muuntamisen, mikä tarkoittaisi, että seuraamuksen suorittaminen siirtyisi kokonaan Suomeen.

Muutoksella mahdollistettaisiin toisessa valtiossa tuomitun kuolemanrangaistuksen muuntaminen Suomen oikeusjärjestelmän tunnistamaksi, perus- ja ihmisoikeuksien mukaiseksi seuraamukseksi laissa säädettyjen seuraamuksen muuntamisen edellytysten täytyttyä. Lakiin tehtäisiin soveltamisalan laajennuksen myötä tarvittavat muutokset niihin lainkohtiin, joista lain soveltamisala ilmenee.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Uuden lainsäädännön piiriin tulevia tapauksia voidaan arvioida olevan hyvin vähän ja niiden olevan harvinaisia. Saatavissa olevan tiedon mukaan vieraassa valtiossa määrättyyn

kuolemanrangaistukseen liittyvissä tapauksissa oikeusministeriölle ei ole esitetty pyyntöjä tuomion täytäntöönpanon siirtämisestä tuomitun tai tuomiovaltion toimesta.

Lainsäädännön muutoksilla ei arvioida olevan juurikaan taloudellisia vaikutuksia tapausten vähäisyyden ja harvinaisuuden vuoksi.

Jos vieraassa valtiossa määrättyjä kuolemanrangaistuksia tulisi muunnettavaksi Suomessa täytäntöön pantavaksi seuraamukseksi, mahdolliset taloudelliset vaikutukset muuntamisasioissa kohdistuisivat lähinnä Rikosseuraamuslaitokselle rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvinä kustannuksina. Kustannukset tällaisissa tapauksissa riippuisivat yksittäistapauksessa kyseessä olevasta rikoksesta ja siitä, mikä Suomen lainsäädännön mukainen seuraamus siitä tulisi tuomittavaksi. Esityksen mukaisella soveltamisalan laajennuksella voi siis olla vähäisiä taloudellisia vaikutuksia Rikosseuraamuslaitokselle yksittäisen vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta aiheutuvinä kustannuksina, jos lainmuutoksen soveltamisalan piiriin kuuluvia tapauksia ilmenisi.

4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Lainsäädännön muutoksilla edistettäisiin rikosvastuun yhdenmukaista toteutumista yhteiskunnassa. Muutoksella pyritäisiin ehkäisemään tilanteita, joissa vieraassa valtiossa tuomittua seuraamusta ei voida sen luonteen vuoksi tarvittaessa täytäntöönpanna Suomessa muuntamalla rangaistus kansallisen lainsäädännön mukaiseksi.

Muutoksen piiriin kuuluvien tapausten harvinaisuudesta ja vähäisyydestä johtuen muutoksilla ei arvioida kuitenkaan olevan merkittäviä yhteiskunnallisia vaikutuksia.

4.2.3 Viranomaisvaikutukset

Lainsäädännön soveltamisalan laajennuksen seurauksena Suomen viranomaisten toimivalta vieraassa valtiossa tuomittujen seuraamusten siirtämisessä laajenisi. Oikeusministeriölle, syyttäjälle ja Helsingin käräjäoikeudelle tulisi tehtäväksi hoitaa mahdolliset kuolemanrangaistuksen muuntamisasiat, kuten on nykyisinkin vapausrangaistusten, menettämisseuraamusten ja hoitoseuraamusten kohdalla. Muutoksenhakutilanteissa Helsingin hallinto-oikeudessa käsiteltäisiin oikeusministeriön täytäntöönpanon siirtopäätöksiä koskevat muutoksenhakuasiat. Seuraamuksen täytäntöönpanon siirto ja muuntaminen tapahtuisivat menettelyllisesti nykyistä vastaavalla tavalla.

Tiedossa olevien ja jatkossa arvioitujen tapausten vähäisyyden takia ehdotusten ei arvioida lisäävän viranomaisten työ määrää tai johtavan lisäresurssien tarpeeseen.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Esityksen esivalmistelussa arvioitiin myös vaihtoehtoa, ettei lainsäädäntöä muutettaisi lainkaan ja rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanon siirto olisi mahdollista nykyisen lainsäädännön mukaisesti vapausrangaistusten, menettämisseuraamusten ja hoitoseuraamusten kohdalla. Kuolemanrangaistuksen muuntaminen ei siis olisi kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain nojalla suoraan mahdollista. Näissä tapauksissa tuomio tulisi muuntaa jo tuomiovaltiossa Suomen lainsäädännön tunnistamaksi vapausrangaistukseksi, jotta täytäntöönpano voitaisiin siirtää

Suomeen. Tällaiseen menettelyyn liittyy kuitenkin selviä epävarmuustekijöitä käytännön tasolla ja seuraamuksen täytäntöönpanokelpoisuus Suomessa jää riippumaan toisessa valtiossa tehdystä ratkaisusta tuomion muuntamisesta. Edellytykset täytäntöönpanon siirron ja muuntamisen toteutumiselle olisivat vielä heikommat kuin ehdotetun muutoksen myötä. Rikosvastuun tehokkaan ja yhdenmukaisen toteutumisen varmistamisen ja lainsäädännön aukkojen välttämisen vuoksi tätä ei pidetty perusteltuna vaihtoehtona.

Valmistelussa tunnistettiin myös vaihtoehtoisena sääntelyratkaisuna malli, jossa lain soveltamisalaa laajennettaisiin koskemaan kaikkia Suomen oikeusjärjestelmälle luonteeltaan vieraita seuraamuksia. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi ruumiilliset rangaistukset. Laissa säädettäisiin nykyisen soveltamisalan lisäksi siitä, että lain mukaan voidaan muuntaa vieraassa valtiossa tuomittu Suomen oikeusjärjestelmälle luonteeltaan vieras seuraamus Suomessa täytäntöönpantavaksi seuraamukseksi. Tätä vaihtoehtoa ei kuitenkaan pidetty perusteltuna tai tarpeellisena, koska soveltamisalan merkittävämmälle laajentamiselle ei ole ilmennyt tarvetta. Ehdotuksen mukainen laajennus vastaa käytännössä ilmenneeseen tarpeeseen soveltamisalan laajennukselle, mutta senkin piiriin kuuluvia tapauksia todennäköisesti ilmenee hyvin harvoin. Soveltamisalan merkittävämpää laajentamista ei siis ole pidettävä perusteltuna. Voidaan arvioida, että esityksen mukaisella laajennuksella, jonka myötä lainsäädäntö kattaa vapausrangaistukset, menettämisseuraamukset, hoitoseuraamukset ja kuolemanrangaistuksen, turvataan riittävällä tavalla rikosvastuun toteutuminen seuraamuksen täytäntöönpanon siirtotilanteissa.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Esityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriössä on selvitetty muiden Pohjoismaiden, Saksan ja Alankomaiden lainsäädäntöä rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanon siirtämiseen liittyen. Selvityksessä on keskitytty siihen, onko muiden Pohjoismaiden, Saksan ja Alankomaiden lainsäädännöissä huomioitu kyseisen valtion oikeusjärjestelmälle vieraiden seuraamusten, kuten kuolemanrangaistuksen, muuntamisen ja täytäntöönpanon siirtämisen mahdollisuus. Käytännössä kyseeseen tulee siis lainsäädäntö, joka koskee Pohjoismaiden ja Euroopan unionin ulkopuolisissa valtioissa määrättyjen rangaistusten täytäntöönpanon siirtoa.

Ruotsissa toisessa valtiossa määrätyn rangaistuksen täytäntöönpanon siirtoa säännellään laissa kansainvälisestä yhteistyöstä rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa ja sitä täydentävästä määräyksestä (1977:178). Lain mukaan Ruotsissa on mahdollista panna täytäntöön toisessa valtiossa tuomittu vapausrangaistus, sakko tai menettämisseuraamus. Vapausrangaistus käsittää vankeuden lisäksi tahdosta riippumattoman psykiatrisen hoitoseuraamuksen. Toisessa valtiossa määrätyn kuolemanrangaistuksen muuntaminen vapausrangaistukseksi ei ole Ruotsin lainsäädännön perusteella mahdollista.

Norjan lainsäädännön mukaan vieraassa valtiossa määrätyn seuraamuksen täytäntöönpanon siirtäminen on mahdollista, jos kyseessä on vapausrangaistus, tahdosta riippumaton psykiatrisen hoitoseuraamus, sakko tai menettämisseuraamus. Norjan laissa ei ole erityisiä säännöksiä kuolemanrangaistuksen tai muun lainsäädännön vastaisen seuraamuksen muuntamisesta vapausrangaistukseksi.

Tanskan lainsäädännössä ei ole suoraan säännöksiä toisessa valtiossa määrätyn kuolemanrangaistuksen muuntamisesta vapausrangaistukseksi. Kuitenkin Tanskassa rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain (nr. 740 af 18/07/2005, lov om international fuldbyrdelse af straf m.v.) mukaan, jos mikään lain luvuissa 2–3 a mainituista yleissopimuksista tai 9 §:ssa mainituista sopimuksista ei sovellu, oikeusministeri tai hänen valtuuttamansa voi humanitäaristen tai muiden erityisten syiden niin oikeuttaessa päättää, että toisessa valtiossa

määrätty rangaistus voidaan täytäntöönpanna Tanskassa. Saatujen selvitysten perusteella Tanskan lainsäädännössä ei vaikuttaisi olevan ehdotonta estettä sille, että kuolemanrangaistus voitaisiin edellä mainitun lainkohdan nojalla muuntaa Tanskassa täytäntöön pantavaksi vapausrangaistukseksi.

Islannin lainsäädännössä ei ole säännöksiä muiden seuraamusten kuin vapausrangaistusten, menettämisseuraamusten ja sakon täytäntöönpanon muuntamisesta.

Saksassa vieraassa valtiossa määrättyjen seuraamusten täytäntöönpanosta säädetään laissa kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa (Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen „IRG“) sekä Saksan ja toisten valtioiden kahdenvälisissä sopimuksissa, jotka saavat etusijan mainittuun lakiin nähden. Saksassa voidaan täytäntöönpanna vieraassa valtiossa määrätty vapausrangaistus ja sakkorangaistus. Lisäksi täytäntöön voidaan panna vieraassa valtiossa määrätty menettämisseuraamus ja uudistus- ja ehkäisytöimenpide (*measures of reform and prevention*). Tämä käsite pitää sisällään esimerkiksi tahdosta riippumattomat psykiatriset hoitoseuraamukset.

Kuitenkin Saksan lainsäädännön mukaan vieraassa, muussa kuin Euroopan unioniin kuuluvassa, valtiossa määrättyä seuraamusta ei voida täytäntöönpanna Saksassa, jos kansainvälisestä oikeusavusta annetun lain soveltamisalaan kuuluvassa laissa ei säädetä seuraamuksista, jotka luonteensa puolesta vastaavat vieraassa valtiossa määrättyä seuraamusta. Kansainvälistä oikeusapua koskevassa laissa säädetään myös, että oikeusavun antaminen ei ole mahdollista, jos se olisi ristiriidassa Saksan oikeusjärjestelmän perusperiaatteiden kanssa. Näin ollen kuolemanrangaistuksen muuntaminen ja täytäntöönpano Saksassa ei ole mahdollista.

Alankomaissa EU:n ulkopuolella määrättyjen rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanon siirrosta säädetään laissa rikostuomioiden täytäntöönpanon siirrosta (*the Wet overdracht tenuitvoerlegging strafvonnis*). Vieraissa valtioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanon siirto voi perustua toisen valtion ja Alankomaiden väliseen valtiosopimukseen, yleissopimukseen tuomittujen siirtämisestä (SopS 13/1987) tai eurooppalaiseen yleissopimukseen rikostuomioiden kansainvälisestä pätevyyydestä (*European Convention on the International Validity of Criminal Judgments*, ETS No. 070). Tyypillisesti Alankomaiden ja toisen valtion välinen sopimus rajoittuu vapausrangaistusten, menettämisseuraamusten ja sakkojen täytäntöönpanon siirtoon. Saatujen selvitysten perusteella Alankomaissa ei ole erityistä sääntelyä kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanon siirtoon tai muuntamiseen liittyen.

Suomen voimassa oleva lainsäädäntö vastaa selvityksen perusteella pitkälti muiden Pohjoismaiden, Saksan ja Alankomaiden sääntelyä rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanon siirrosta. Minkään vertailumaan lainsäädännössä ei ole erityisiä säännöksiä vieraassa valtiossa määrätyn kuolemanrangaistuksen muuntamisesta kyseisen valtion lainsäädännön mukaiseksi seuraamukseksi.

Saatujen selvitysten perusteella Tanskan lainsäädännössä ei vaikuttaisi olevan ehdotonta estettä sille, että kuolemanrangaistus voitaisiin edellä mainitun lainkohdan nojalla muuntaa Tanskassa täytäntöön pantavaksi vapausrangaistukseksi humanitäärisistä tai muista erityisistä syistä. Saksan lainsäädännössä puolestaan säädetään erikseen siitä, että seuraamusta, joka ei ole luonteeltaan Saksan lainsäädännön mukainen, ei voida täytäntöönpanna Saksassa.

6 Lausuntopalaute

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta oli

lausuntokierroksella 13.1. – 24.2.2025. Lausunto, tai ilmoitus siitä, ettei lausuttavaa ollut, saatiin 14 taholta. Neljä näistä ilmoitti, ettei heillä ole lausuttavaa asiassa. Alkuperäiset lausunnot ovat saatavilla valtioneuvoston hankeikkunasta osoitteessa: <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM163:00/2023>.

Useat lausunnonantajat pitivät pääsääntöisesti luonnoksessa esitettyjä muutoksia tavoitteiltaan kannatettavana ja tarkoituksenmukaisina. Suurin osa lausunnonantajista nimenomaisesti totesi lainsäädäntöön ehdotettujen muutosten tarpeellisuuden kuolemanrangaistuksen muuntamismahdollisuuden ja rikosvastuun toteuttamisen näkökulmasta.

Muutamat lausunnonantajat pitivät myös tärkeänä, että seuraamuksen täytäntöönpanon siirtämisen ja muuntamisen lain mukaisten edellytysten arvioinnissa arvioidaan riittävällä tavalla oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuuteen liittyvät tekijät ja muun muassa kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen täyttyminen. Esityksen mukaisesti oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen ja kaksoisrangaistavuuden arviointi tapahtuu oikeusministeriössä muuntamisen edellytysten käsittelyn ja arvioinnin yhteydessä sekä lopulta muuntamisasiaa ratkaistaessa tuomioistuimessa. Esityksen perusteluita on tarvittavilta osin täydennetty lausuntopalautteen perusteella.

Useat lausunnonantajat nostivat esille muutoksen vähäisen merkityksen käytännön tasolla, sillä edellytykset täytäntöönpanon siirrolle, muun muassa tuomiovaltion suostumus, voivat muodostaa lain soveltamiselle hyvin korkean kynnyksen. Joissain lausunnoissa huomioitiin myös, että seuraamuksen täytäntöönpanon karttamis- ja pakenemistilanteita koskeva sääntely ei käytännössä soveltuisi vastaavasti sellaisiin tilanteisiin, joissa henkilölle on tuomittu kuolemanrangaistus.

Lausuntopalautteessa pidettiin tarpeellisenä arvioida lainsäädännön taannehtivaa soveltamista laajemmin myös perustuslain mukaisen vapausoikeuden kannalta. Esityksessä on lausuntopalautteen perusteella arvioitu muutoksen taannehtivan soveltumisen mahdollisuutta laajemmalti ja tehty tarpeelliset täydennykset perusteluihin. Lausuntopalautteessa ehdotettiin myös lisättäväksi lain 5 d §:ään maininta tehostetusta matkustuskiellosta, joka on lisätty esitykseen.

7 Säännöskohtaiset perustelut

1 §. Voimassa olevan säännöksen mukaan Suomessa on mahdollista panna täytäntöön vieraan valtion tuomioistuimen määräämä vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus ja menettämisseuraamus. Lisäksi Suomessa voidaan panna täytäntöön vieraassa valtiossa rangaistukseen tuomitsematta jätetylle määrätty tahdosta riippumaton psykiatrinen sairaalahoito (hoitoseuraamus).

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin 3 momentti, jossa säänneltäisiin mahdollisuudesta muuntaa vieraassa valtiossa määrätty kuolemanrangaistus Suomessa täytäntöön pantavaksi Suomen lainsäädännön mukaiseksi seuraamukseksi.

Vieraassa valtiossa määrätyn kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanon siirto tapahtuisi Suomessa seuraamuksen muuntamista koskevan sääntelyn mukaisesti ja vastaavilla edellytyksillä kuin voimassa olevan lain mukaisesti vapaudenmenetystä tarkoittavan seuraamuksen täytäntöönpano. Täytäntöönpanon siirron ja seuraamuksen muuntamisen edellytysten täyttyessä kuolemanrangaistus muunnettaisiin siis Suomen laissa vastaavasta rikoksesta säädettyksi rangaistukseksi.

3 §. Pykälän 2 momenttia täydennettäisiin lisäämällä siihen maininta vapaudenmenetystä tarkoittavan seuraamuksen lisäksi kuolemanrangaistuksesta, jonka muuntaminen ja täytäntöönpanon siirto Suomeen olisi mahdollista samoin edellytyksin kuin vapaudenmenetystä tarkoittavan seuraamuksen täytäntöönpanon siirto.

5 d §. Pykälää päivitetäisiin selvyyden vuoksi vastaamaan nykyistä matkustuskieltoja koskevaa pakkokeinolain sääntelyä. Pykälää täydennettäisiin lisäämällä sen viittaukseen pakkokeinolakiin maininta myös tehostetusta matkustuskiellosta, joka on nykyisen lainsäädännön mukaan mahdollista määrätä matkustuskiellon sijasta.

9 §. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin maininta kuolemanrangaistuksesta vapaudenmenetystä tarkoittavan seuraamuksen lisäksi, koska myös kuolemanrangaistus voitaisiin jatkossa muuntaa Suomen laissa vastaavasta rikoksesta säädetyksi rangaistukseksi.

11 §. Pykälään lisättäisiin maininta kuolemanrangaistuksesta, koska sen muuntaminen tapahtuisi vapaudenmenetystä tarkoittavaa seuraamusta vastaavin edellytyksin. Myös kuolemanrangaistusta muunnettaessa tuomittua on kuultava henkilökohtaisesti, jos hän sitä pyytää eikä ole vapautensa menettäneenä vieraassa valtiossa.

13 §. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin maininta kuolemanrangaistuksesta, koska sen muuntaminen tapahtuisi vapaudenmenetystä tarkoittavaa seuraamusta vastaavin edellytyksin.

23 b §. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin maininta kuolemanrangaistuksesta, koska sen muuntaminen tapahtuisi vapaudenmenetystä tarkoittavaa seuraamusta vastaavin edellytyksin. Tuomitulle on määrättävä puolustaja, jos hän sitä pyytää, kun kyse on kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanon siirtämisestä Suomeen ja muuntamisesta Suomen lain mukaiseksi seuraamukseksi.

26 §. Pykälän asetuksenantovaltuus päivitetäisiin vastaamaan perustuslain mukaisia täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksia. Valtuuden nojalla on annettu asetus kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa (22/1987). Asetuksenantovaltuutta täsmennettäisiin siten, että siinä mainittaisiin asetuksenantaja sekä asiat, joista asetuksella voidaan antaa sääntelyä. Asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä vieraassa valtiossa määrätyn seuraamuksen täytäntöönpanomenettelystä Suomessa ja Suomessa määrätyn seuraamuksen täytäntöönpanon siirtämismenettelystä vieraaseen valtioon.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotetun lain 26 §:n säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta. Asetuksenantovaltuus päivitetäisiin vastaamaan perustuslain mukaisia täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksia.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1.1.2026.

10 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esitystä on perusteltua arvioida erityisesti perustuslain 9 §:n 4 momentin, 7 §:n, 8 §:n ja 80 §:n kannalta. Perustuslain 9 §:n 4 momentin mukaan ulkomaalaista ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa

loukkaava kohtelu. Lisäksi perustuslain 7 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa tai muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 63/1999) vuonna 1983 voimaan tullessa 6. lisäpöytäkirjassa säädetään kuolemanrangaistuksen poistamisesta ja vuonna 2003 voimaan tullut 13. pöytäkirja kieltää kuolemanrangaistuksen kaikissa tilanteissa. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artiklan mukaan jokaisen oikeus elämään on suojattava laissa. Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälisen yleissopimuksen (KP-sopimus, SopS 7/1976) toisen valinnaisen pöytäkirjan (SopS 49/1991) 1 artiklan mukaan ketään pöytäkirjan osapuolena olevan sopimusvaltion lainkäyttövallassa olevaa henkilöä ei saa teloittaa. Sopimusvaltioiden on myös ryhdyttävä kaikkiin tarpeellisiin toimiin poistaakseen kuolemanrangaistus lainkäyttövaltansa alueella.

Perustuslain ja Suomea sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden mukaisesti kuolemanrangaistus rangaistuslajina on kielletty. Ehdotuksen mukainen kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanon siirtäminen ja muuntaminen merkitsisivät käytännössä rikosoikeudellisen seuraamuksen perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden mukaista täytäntöönpanon tapaa Suomessa muualla tehdystä vakavasta rikoksesta. Edellytyksenä menettelylle olisi edellä mainitulla tavalla muun muassa se, että kyseessä on myös Suomen lain mukaan rangaistavaksi säädetty teko ja henkilö on lainvoimaisesti toisessa valtiossa rikoksesta tuomittu. Siirtoasiaa käsiteltäessä arvioitaisiin seuraamuksen muuntamisen edellytysten täyttyminen eli, onko tuomittu Suomen kansalainen tai onko hänellä kotipaikka täällä, tuomion lainvoimaisuus, osapuolten suostumukset ja teon kaksoisrangaistavuus. Samalla arvioitaisiin sitä, onko tuomiovaltiosta saatu riittävä selvitys muun muassa oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuudesta ja tarvittavat tiedot täytäntöönpanon siirron toteuttamiseksi ja seuraamuksen muuntamiseksi. Muutos ei siis merkitsisi kuolemanrangaistuksen käytön hyväksymistä rangaistuslajina tai loisi riskiä sen täytäntöönpanosta vieraassa valtiossa kansainvälisten perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden vastaisesti. Muutoksen avulla pyritäisiin ehkäisemään perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden vastaista seuraamuksen täytäntöönpanoa Suomen kansalaisen tai Suomessa kotipaikkansa omaavan henkilön kohdalla, joka on vieraassa valtiossa tuomittu kuolemanrangaistukseen. Tuomiovaltion pyyntö tai suostumus olisi edelleen edellytyksenä myös kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanon siirrolle ja muuntamiselle, kuten on nykyisenkin soveltamisalan mukaisissa tilanteissa. Tuomiovaltio siis hyväksyisi pyynnöllään tai suostumuksellaan seuraamuksen täytäntöönpanon siirron ja muuntamisen Suomen lainsäädännön mukaiseksi seuraamukseksi.

Lakiehdotuksesta ei myöskään seuraisi Suomen viranomaisille minkäänlaista velvollisuutta esittää kuolemanrangaistukseen tuomittua henkilöä siirrettäväksi Suomesta vieraaseen valtioon, jossa häntä saattaisi uhata kuolemanrangaistus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Päinvastoin muutoksella pyritäisiin edistämään perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ja ehkäisemään kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanoa tilanteissa, joissa henkilö on vangittuna toisessa valtiossa, laajentamalla mahdollisuutta muuntaa vieraassa valtiossa tuomittu kuolemanrangaistus Suomessa vapauteen kohdistuvaksi seuraamukseksi. Näin ollen lakiehdotus ei ole ristiriidassa mainitun perustuslain 9 §:n 4 momentin tai 7 §:n 2 momentin kanssa. Ehdotus ei ole myöskään ristiriidassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6. tai 13. lisäpöytäkirjan tai kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 2. valinnaisen pöytäkirjan kanssa.

Perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Rangaistuksen, joka sisältää vapaudenmenetyksen, määrää tuomioistuin. Muun vapaudenmenetyksen laillisuus voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla. Esityksen mukaisesti säädettäisiin lain tasoisesti selvät vapausrangaistuksia vastaavat

perusteet, joiden täyttyessä kuolemanrangaistuksen muuntaminen olisi lain mukaan mahdollista. Muuntamisia ratkaistaisiin tuomioistuimessa kuten on nykyisinkin. Muuntamisesta mahdollisesti seuraavalle vapaudenmenetykselle olisi siis perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaiset perusteet.

Esitetty lakimuutos johtaisi siihen, että Suomen kansalaiselle tai henkilölle, jolla on kotipaikka Suomessa, vieraassa valtiossa määrätty kuolemanrangaistus voidaan muuntaa Suomessa täytäntöönpantavaksi seuraamukseksi ja siirtää seuraamuksen täytäntöönpano Suomeen. Kuolemanrangaistusta ei voida tällä hetkellä muuntaa lainkaan Suomessa täytäntöönpantavaksi, kun kansallinen lainsäädäntö ei mahdollista kyseisen seuraamuslain täytäntöönpanon siirtämistä ja muuntamista. Henkilölle vieraassa valtiossa määrätty kuolemanrangaistus olisi voimassa olevan lainsäädännön mukaan muuntokelvoton Suomessa puuttuvan sääntelyn vuoksi.

Koska esityksellä mahdollistettaisiin sellaisen tuomion muuntaminen ja täytäntöönpano Suomessa, joka ei olisi nykyisen sääntelyn mukaan mahdollista, esitystä on syytä arvioida myös perustuslain 8 §:ssä säädetyn rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta. Lisäksi merkityksellisiä ovat Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 63/1999) 7 artikla ja kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 8/1976) 15 artikla, joiden mukaan vastaavasti rikoksen tekohetkellä sovellettavissa ollutta rangaistusta ankarampaa rangaistusta ei saa määrätä. Perustuslain 8 §:n mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty (*rikosoikeudellinen laillisuusperiaate*).

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate pitää sisällään tässä yhteydessä merkitykselliset taannehtivan rikoslain kiellon ja tekohetkellä säädettyä rangaistusta ankaramman rangaistuksen käytön kiellon. (HE 309/1993 vp s. 50). Nämä tulevat arvioitavaksi harkittaessa sitä, voidaanko esityksen mukainen muutos saattaa voimaan siten, että uutta lakia voitaisiin soveltaa myös taannehtivasti ennen sen voimaantuloa määrättyjen seuraamusten täytäntöönpanon siirtämiseen ja muuntamiseen. Arvioinnissa merkityksellistä on myös muutoksen suhde perustuslain 7 §:n 1 momentin turvaamaan vapausoikeuteen.

Esityksen mukaisella muutoksella tehdään menettelyllisesti mahdolliseksi vieraassa valtiossa määrätyn kuolemanrangaistuksen muuntamis- ja täytäntöönpano Suomen lainsäädännön mukaiseksi seuraamukseksi. Täytäntöönpano Suomessa mahdollistetaan sellaisen rangaistuslain osalta, jonka muuntaminen ei tällä hetkellä lain mukaan ole mahdollista. Kysymys on siis sinällään prosessuaalisesta muutoksesta ja sääntelyn luomisesta tällä hetkellä sääntelemättömän oikeustilaan. Perustuslakivaliokunta on aiemmin katsonut, että menettelylliseen uudistukseen liittyvällä menettelyn käyttöönottoa lykkävällä voimaantulosääntelyllä ei ole sellaista suoraa liityntää kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa turvattuun niin sanottuun lievemmän lain periaatteeseen, jonka mukaan rikosentekijän tulee päästä osalliseksi rikosenteon jälkeen lailla säädetystä lievemmästä rangaistuksesta (KP-sopimuksen 15 artiklan 1 kappale, PeVL 17/2013 s. 5, PeVL 21/2005 s. 4 ja PeVL 27/2001 s. 2). Tässä esityksessä ehdotetussa sääntelyssä kyse on ensisijaisesti menettelyllisestä muutoksesta, kuten yllä on todettu. Oikeudellisesti kyse ei ole rangaistuksen määräämisestä tai toisessa valtiossa määrätyn rangaistuksen ankaroitumisesta, vaan jo tuomitun seuraamuksen täytäntöönpanon siirrosta ja menettelyn mahdollistamisesta kyseiselle seuraamuslajille. Muutoksessa ei siis puututa tietyn teon rangaistavuuteen tai siitä määrättävään rangaistukseen, joista perustuslain 8 §:ssä ja sen taustalla olevissa kansainvälisissä sopimuksissa on niiden sanamuodon mukaisesti kyse (PeVL 21/2005 s. 4 ja PeVL 27/2001 s. 2). Voimassa olevan lain mukaan täytäntöönpanon siirtoasiassa tuomitun

syylisyyttä ei saa myöskään sisällöllisesti tutkia uudelleen (lain 9 b §), joten kyse on tosiasiasa puhtaasti sellaisesta muutoksesta, että siirtomenettely ja seuraamuksen muuntaminen mahdollistetaan Suomen oikeusjärjestelmässä.

Esityksen mukainen lain soveltamisalan laajentaminen on perusteltua rikosvastuun yhdenmukaisen ja oikeudenmukaisen toteutumisen näkökulmasta. Seuraamuksen täytäntöönpanon siirtäminen tulisi olla mahdollista riippumatta vieraassa valtiossa määrätystä rangaistuslajista. Muutos ei myöskään tosiasiasa johda täytäntöönpanon siirtämisen ja muuntamisen myötä vieraassa valtiossa määrättyyn seuraamukseen nähden ankarampaan seuraamukseen, vaan käytännössä lievempään perus- ja ihmisoikeuksien mukaiseen seuraamukseen. Muutoksella siis luodaan sääntely Suomen lainsäädännössä tällä hetkellä sääntelemättömään oikeustilaan. Edellä esitetyillä perusteilla kyse ei olisi taannehtivasta rangaistuksen määrittämisestä tai seuraamuksen ankaroitumisesta perustuslain 8 §:ssä, Euroopan ihmisoikeussopimuksessa tai KP-sopimuksessa kielletyllä tavalla.

Perustuslain 7 §:n 1 momentissa taataan jokaisen henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Edellä todetusti, esityksen mukaisella muutoksella seuraamuksen muuntamista koskeva lainsäädäntö ulottuisi sellaisiin tilanteisiin, joista ei ole tällä hetkellä lainkaan säännelty. Hyvin harvinaisessa tilanteessa voisi siis olla mahdollista, että henkilö päätyisi oleskelemaan vapaana Suomessa sinänsä laillisesti viranomaisen päätöksen, esimerkiksi turvapaikkaoikeuden nojalla, vaikka hänet olisi vieraassa valtiossa tuomittu tai hän Suomessa ollessaan saisi kuolemanrangaistustuomion. On kuitenkin huomioitava, että kokonaisuudessaan lain soveltamisalan tapaukset sekä erityisesti tällaiset poikkeustapaukset olisivat hyvin harvinaisia, jos lainkaan mahdollisia. Ehdotetun muutoksen myötä, jos tehty rikos on Suomessakin rangaistavaksi säädetty teko ja kaikki muut seuraamuksen muuntamisen edellytykset täyttyvät, muualla tuomitun kuolemanrangaistuksen muuntamisen menettely olisi mahdollista käynnistää ja seuraamus muuntaa täällä täytäntöön pantavaksi vapauteen kohdistuvaksi seuraamukseksi. Vaikka muutoksen myötä voitaisiin sinänsä myös taannehtivasti puuttua henkilön vapauteen Suomessa seuraamuksen muuntamiseksi ja täytäntöönpanemiseksi, on muuntamismahdollisuus perusteltua rikosvastuun toteuttamiseksi niissä lain edellytykset täyttävissä tilanteissa, joissa muutos voisi ylipäättään tulla sovellettavaksi. Ei voida pitää hyväksyttävänä, että henkilö vapautuisi täysin rikosvastuusta, jos hänet on lainvoimaisesti vieraassa valtiossa tuomittu vakavasta rikoksesta, joka on myös Suomen lainsäädännön mukaan rangaistavaa, vain siksi, että tuomittua seuraamuslajia ei ole puuttuvan sääntelyn vuoksi voida Suomessa muuntaa. Muuntamisasia käsiteltäisiin aina tuomioistuimessa, joten muuntamisesta mahdollisesti seuraavan vapaudenmenetyksen määräisi aina perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaisesti tuomioistuin. Henkilön oikeusturva ja muutoksenhakuoikeus olisivat näin ollen turvatut.

Henkilön ollessa lainvoimaisesti tuomittu sellaisesti teosta, joka myös Suomessa on rikosoikeudellisesti rangaistavaa, on rikosvastuun oikeudenmukaiseksi toteuttamiseksi perusteltua, että rangaistuksen muuntaminen tehdään mahdolliseksi. Esityksen mukainen muutos ei mahdollistaisi puuttumista perustuslain 7 §:n 1 momentin oikeuteen vapauteen kielletyllä tavalla, kun kyse olisi menettelyllisestä muutoksesta, jolla lainvoimaisen rangaistuksen muuntaminen ja täytäntöönpano tehtäisiin mahdolliseksi muualla tehdystä ja tuomitusta rikoksesta. Muuntamisesta mahdollisesti seuraavalle vapaudenmenetykselle olisi Suomen lainsäädännön mukaiset täsmälliset perusteet.

Esitetty muutos on merkityksellinen myös perustuslain 21 §:ssä turvatun oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja oikeusturvan kannalta. Muuntoasian käsittely tapahtuu ensin oikeusministeriössä, jonka tekemästä päätöksestä on mahdollista lopulta myös valittaa hallinto-oikeuteen (lain 24 §). Muuntoasia ratkaistaan aina tuomioistuimessa (lain 8 §) ja asiaa

ratkaistaessa käsitellään ja arvioidaan lain mukaiset edellytykset muuntamiselle kuten kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen toteutuminen. Menettelyn kohteena olevan henkilön muutoksenhakuoikeus ja oikeusturva on siis perustuslain edellyttämällä tavalla turvattu lain mukaisella menettelyllä, eikä oikeustilaan esitetä tältä osin muutoksia.

Lain 26 §:n asetuksenantovaltuutta täsmennettäisiin siten, että se täyttäisi perustuslain 80 §:n vaatimukset. Perustuslain 80 §:ssä säädetään lainsäädäntövallan delegoimisesta. Pykälä ja siihen liittyvä perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö edellyttävät muun muassa, että valtuutuksista säädetään laissa ja että ne ovat täsmällisiä. Asetuksenantovaltuudessa määriteltäisiin tarkkarajaisemmin, että valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä vieraassa valtiossa määrätyn seuraamuksen täytäntöönpanomenettelystä Suomessa ja Suomessa määrätyn seuraamuksen täytäntöönpanon siirtämismenettelystä vieraaseen valtioon.

Edellä esitetyn perusteella lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain (21/1987) 3 §:n 2 momentti, 5 d §, 9 §:n 1 momentti, 11 §, 13 §:n 1 momentti, 23 b §:n 2 momentti ja 26 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 2 momentti ja 5 d § laissa 236/2001, 9 §:n 1 momentti ja 23 b §:n 2 momentti laissa 1171/2011 sekä 11 § ja 13 §:n 1 momentti laissa 9/1994, sekä

lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 9/1994 ja 418/2009, uusi 3 momentti seuraavasti:

1 §

Tämän lain säännösten mukaisesti myös vieraan valtion tuomioistuimen määräämä kuolemanrangaistus voidaan muuntaa Suomen lainsäädännön mukaiseksi Suomessa täytäntöön pantavaksi seuraamukseksi.

3 §

Vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus ja vapauteen kohdistuvaksi seuraamukseksi muunnettu kuolemanrangaistus voidaan 1 momentin mukaisesti panna täytäntöön Suomessa, jos tuomittu on Suomen kansalainen tai hänen kotipaikkansa on täällä ja hän on suostunut siihen. Vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus ja vapauteen kohdistuvaksi seuraamukseksi muunnettu kuolemanrangaistus voidaan kuitenkin panna täytäntöön Suomessa ilman tuomitun suostumusta, jos:

1) tuomittu Suomeen pakenemalla tai muuten Suomessa karttaa seuraamuksen täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanon jatkamista; tai

2) seuraamukseen tai siitä johtuvaan lainvoimaiseen hallinnolliseen päätökseen sisältyy määräys karkottamisesta tai muusta toimenpiteestä, jonka seurauksena tuomitun ei vankilasta vapautumisensa jälkeen sallita jäävän sen valtion alueelle, jossa seuraamus on määrätty.

5 d §

Tuomittu voidaan säilöön ottamisen sijasta määrätä matkustuskieltoon. Matkustuskieltoon ja tehostettuun matkustuskieltoon sovelletaan, mitä pakkokeinolaissa säädetään. Säilöön ottamisessa noudatetaan, mitä 5 a ja 5 b §:ssä säädetään.

9 §

Tuomioistuimen on muunnettava vieraassa valtiossa tuomittu kuolemanrangaistus ja muu vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus kuin hoitoseuraamus Suomen laissa vastaavasta rikoksesta säädetyksi vankeusrangaistukseksi. Muunnettu seuraamus ei saa olla ankarampi kuin rikoksesta vieraassa valtiossa määrätty seuraamus, vaikka viimeksi mainittu seuraamus olisi lievempi kuin Suomen laissa rikoksesta säädetty vähimmäisrangaistus.

11 §

Ennen vieraassa valtiossa tuomitun seuraamuksen muuntamista tuomioistuimen on varattava tuomitulle tilaisuus tulla kuulluksi. Vapaudenmenetystä tarkoittavaa seuraamusta ja kuolemanrangaistusta muunnettaessa tuomittua on kuultava henkilökohtaisesti, jos hän sitä pyytää eikä ole vapautensa menettäneenä vieraassa valtiossa.

13 §

Jos tuomittu on ennen vapaudenmenetystä tarkoittavan seuraamuksen tai kuolemanrangaistuksen muuntamista siirretty Suomeen, hänet on pidettävä täällä säilössä, kunnes seuraamus on täytäntöönpanokelpoisella päätöksellä muunnettu Suomen lain mukaiseksi rangaistukseksi.

23 b §

Tuomitulle on määrättävä puolustaja, jos hän sitä pyytää, kun kyse on vapaudenmenetyksen tarkoittavan seuraamuksen, hoitoseuraamuksen tai vapautteen kohdistuvaksi seuraamukseksi muunnetun kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanon siirtämisestä vieraasta valtiosta Suomeen tai Suomesta vieraaseen valtioon. Puolustajan määräämiseen viran puolesta ja puolustajaan sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 2 luvussa säädetään. Puolustajan määrää oikeusministeriö. Puolustajan voi määrätä myös tässä laissa tarkoitettua asiaa käsittelevä tuomioistuin. Tuomitulle on viipymättä selvitettävä hänen oikeutensa käyttää avustajaa sekä se, että hänelle voidaan määrätä puolustaja.

26 §

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä vieraassa valtiossa määrätyn seuraamuksen täytäntöönpanoa koskevasta menettelystä Suomessa ja Suomessa määrätyn seuraamuksen täytäntöönpanon siirtämisestä vieraaseen valtioon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .

Helsingissä 15.5.2025

Pääministeri

Petteri Orpo

Oikeusministeri Leena Meri

Laki

kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain (21/1987) 3 §:n 2 momentti, 5 d §, 9 §:n 1 momentti, 11 §, 13 §:n 1 momentti, 23 b §:n 2 momentti ja 26 §,
sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 2 momentti ja 5 d § laissa 236/2001, 9 §:n 1 momentti ja 23 b §:n 2 momentti laissa 1171/2011 sekä 11 § ja 13 §:n 1 momentti laissa 9/1994, sekä
lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 9/1994 ja 418/2009, uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

uusi 3. mom.

3 §

Vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus voidaan 1 momentin mukaisesti panna täytäntöön Suomessa, jos tuomittu on Suomen kansalainen tai hänellä on kotipaikkansa täällä ja tuomittu on suostunut siihen. Vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus voidaan kuitenkin panna täytäntöön Suomessa ilman tuomitun suostumusta, jos:

1) tuomittu Suomeen pakenemalla tai muuten Suomessa karttaa seuraamuksen täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanon jatkamista; tai

2) seuraamukseen tai siitä johtuvaan lainvoimaiseen hallinnolliseen päätökseen sisältyy määräys karkottamisesta tai muusta toimenpiteestä, jonka seurauksena tuomitun ei vankilasta vapautumisensa jälkeen sallita jäävän sen valtion alueelle, jossa seuraamus on määrätty.

1 §

Tämän lain säännösten mukaisesti myös vieraan valtion tuomioistuimen määräämä kuolemanrangaistus voidaan muuntaa Suomen lainsäädännön mukaiseksi Suomessa täytäntöön pantavaksi seuraamukseksi.

3 §

Vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus ja vapauteen kohdistuvaksi seuraamukseksi muunnettu kuolemanrangaistus voidaan 1 momentin mukaisesti panna täytäntöön Suomessa, jos tuomittu on Suomen kansalainen tai hänen kotipaikkansa on täällä ja hän on suostunut siihen. Vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus ja vapauteen kohdistuvaksi seuraamukseksi muunnettu kuolemanrangaistus voidaan kuitenkin panna täytäntöön Suomessa ilman tuomitun suostumusta, jos:

1) tuomittu Suomeen pakenemalla tai muuten Suomessa karttaa seuraamuksen täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanon jatkamista; tai

2) seuraamukseen tai siitä johtuvaan lainvoimaiseen hallinnolliseen päätökseen sisältyy määräys karkottamisesta tai muusta toimenpiteestä, jonka seurauksena tuomitun ei

vankilasta vapautumisensa jälkeen sallita jäävän sen valtion alueelle, jossa seuraamus on määrätty.

5 d §

Tuomittu voidaan säilöön ottamisen sijasta määrätä matkustuskieltoon. Matkustuskiellosta on soveltuvin osin voimassa, mitä siitä säädetään pakkokeinolaissa ja mitä säilöön ottamisesta säädetään tässä laissa.

9 §

Tuomioistuimen on muunnettava vieraassa valtiossa tuomittu muu vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus kuin hoitoseuraamus Suomen laissa vastaavasta rikoksesta säädetyksi vankeusrangaistukseksi. Muunnettu seuraamus ei saa olla ankarampi kuin rikoksesta vieraassa valtiossa määrätty seuraamus, vaikka viimeksi mainittu seuraamus olisi lievempi kuin Suomen laissa rikoksesta säädetty vähimmäisrangaistus.

11 §

Ennen vieraassa valtiossa tuomitun seuraamuksen muuntamista tuomioistuimen on varattava tuomitulle tilaisuus tulla kuulluksi. Vapaudenmenetystä tarkoittavaa seuraamusta muunnettaessa tuomittua on kuultava henkilökohtaisesti, jos hän sitä pyytää eikä ole vapautensa menettäneenä vieraassa valtiossa.

13 §

Jos tuomittu on ennen vapaudenmenetystä tarkoittavan seuraamuksen muuntamista siirretty Suomeen, hänet on pidettävä täällä säilössä, kunnes seuraamus on täytäntöönpanokelpoisella päätöksellä muunnettu Suomen lain mukaiseksi rangaistukseksi.

23b §

Tuomitulle on määrättävä puolustaja, jos hän sitä pyytää, kun kyse on

5 d §

Tuomittu voidaan säilöön ottamisen sijasta määrätä matkustuskieltoon. *Matkustuskieltoon ja tehostettuun matkustuskieltoon sovelletaan, mitä pakkokeinolaissa säädetään. Säilöön ottamisessa noudatetaan, mitä 5 a ja 5 b §:ssä säädetään.*

9 §

Tuomioistuimen on muunnettava vieraassa valtiossa tuomittu *kuolemanrangaistus* ja muu vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus kuin hoitoseuraamus Suomen laissa vastaavasta rikoksesta säädetyksi vankeusrangaistukseksi. Muunnettu seuraamus ei saa olla ankarampi kuin rikoksesta vieraassa valtiossa määrätty seuraamus, vaikka viimeksi mainittu seuraamus olisi lievempi kuin Suomen laissa rikoksesta säädetty vähimmäisrangaistus.

11 §

Ennen vieraassa valtiossa tuomitun seuraamuksen muuntamista tuomioistuimen on varattava tuomitulle tilaisuus tulla kuulluksi. Vapaudenmenetystä tarkoittavaa seuraamusta *ja kuolemanrangaistusta* muunnettaessa tuomittua on kuultava henkilökohtaisesti, jos hän sitä pyytää eikä ole vapautensa menettäneenä vieraassa valtiossa.

13 §

Jos tuomittu on ennen vapaudenmenetystä tarkoittavan seuraamuksen *tai kuolemanrangaistuksen* muuntamista siirretty Suomeen, hänet on pidettävä täällä säilössä, kunnes seuraamus on täytäntöönpanokelpoisella päätöksellä muunnettu Suomen lain mukaiseksi rangaistukseksi.

23b §

Tuomitulle on määrättävä puolustaja, jos hän sitä pyytää, kun kyse on

vapaudenmenetyksen tarkoittavan seuraamuksen tai hoitoseuraamuksen täytäntöönpanon siirtämisestä vieraasta valtiosta Suomeen tai Suomesta vieraaseen valtioon. Puolustajan määräämisestä viran puolesta samoin kuin puolustajasta muutoin on soveltuvien osin voimassa, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 2 luvussa säädetään. Puolustajan määrää oikeusministeriö. Puolustajan voi määrätä myös tässä laissa tarkoitettua asiaa käsittelevä tuomioistuin. Tuomitulle on viipymättä selvitettävä hänen oikeutensa käyttää avustajaa sekä se, että hänelle voidaan määrätä puolustaja.

26 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain soveltamisesta annetaan asetuksella.

vapaudenmenetyksen tarkoittavan seuraamuksen, hoitoseuraamuksen tai vapauteen kohdistuvaksi seuraamukseksi muunnetun kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanon siirtämisestä vieraasta valtiosta Suomeen tai Suomesta vieraaseen valtioon. Puolustajan määräämiseen viran puolesta ja puolustajaan sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 2 luvussa säädetään. Puolustajan määrää oikeusministeriö. Puolustajan voi määrätä myös tässä laissa tarkoitettua asiaa käsittelevä tuomioistuin. Tuomitulle on viipymättä selvitettävä hänen oikeutensa käyttää avustajaa sekä se, että hänelle voidaan määrätä puolustaja.

26 §

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä vieraassa valtiossa määrätyn seuraamuksen täytäntöönpanoa koskevasta menettelystä Suomessa ja Suomessa määrätyn seuraamuksen täytäntöönpanon siirtämisestä vieraaseen valtioon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valtioneuvoston asetus

kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
muutetaan kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun asetuksen (22/1987) nimike sekä 1 §, 4 §:n 1 momentti, 8 ja 9 §, sellaisena kuin ne ovat nimike, 1 ja 9 § asetuksessa 15/1994, 4 § asetuksessa 677/2001 ja 8 § asetuksessa 254/2000, seuraavasti:

1 §

Tätä asetusta sovelletaan, mikäli vieraan valtion kanssa tehdystä sopimuksesta ei muuta johdu, pantaessa täytäntöön vieraan valtion tuomioistuimen määräämä vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus, menettämiseseuraamus ja vapauteen kohdistuvaksi seuraamukseksi muunnettu kuolemanrangaistus Suomessa ja jätettäessä Suomen tuomioistuimen tuomitsema vankeusrangaistus tai menettämiseseuraamus täytäntöön pantavaksi vieraassa valtiossa kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain (21/1987), jäljempänä täytäntöönpanolaki, nojalla.

4 §

Jos Suomessa tuomittu vankeusrangaistus on sellainen, että se voidaan jättää täytäntöön pantavaksi vieraassa valtiossa Suomen ja asianomaisen vieraan valtion tekemän sopimuksen nojalla, on Rikosseuraamuslaitoksen huolehdittava, että tästä mahdollisuudesta ilmoitetaan tuomitulle. Tuomitulle on tehtävä selkoa, mitä seuraamuksen jättäminen täytäntöön pantavaksi vieraassa valtiossa täytäntöönpanolain ja vieraan valtion kanssa tehdyn sopimuksen mukaan merkitsee. Edellä tarkoitettu ilmoitus ja selonteko on annettava sellaisella kielellä, jota tuomittu ymmärtää.

Oikeusministeriö voi määrätä, että 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus ja selonteko on annettava silloinkin, kun vankeusrangaistuksen jättämisestä täytäntöön pantavaksi vieraassa valtiossa ei ole sopimusta Suomen ja vieraan valtion kesken.

8 §

Ennen kuin oikeusministeriö päättää vieraassa valtiossa määrätyn vapaudenmenetystä tarkoittavan seuraamuksen tai vapauteen kohdistuvaksi seuraamukseksi muunnetun kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanosta Suomessa tai Suomessa tuomitun vankeusrangaistuksen jättämisestä täytäntöön pantavaksi vieraassa valtiossa, sen on hankittava sisäministeriön lausunto. Jos vieraassa valtiossa määrätty seuraamus koskee sellaista rikosta, josta syyte voidaan nostaa Suomessa, lausunto on pyydetävä myös valtakunnansyyttäjältä.

9 §

Kun oikeusministeriö on päättänyt vieraassa valtiossa määrätyn vapaudenmenetystä tarkoittavan seuraamuksen tai vapauteen kohdistuvaksi seuraamukseksi muunnetun kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanosta Suomessa tai Suomessa tuomitun

vankeusrangaistuksen jättämisestä täytäntöön pantavaksi vieraassa valtiossa, sen on ilmoitettava päätöksestään Oikeusrekisterikeskukselle.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20__.